

گفت و گو

گفت و گو با اعضا اتاق بازرگانی ایران و فعال معدنی:

معادن به نام همسران متنفذان ثبت شد
تا امکان شناسایی و مشخص شدن رانت نباشد

عدم شفافیت قانون باعث رانت شد

موجود در بخش معدن نیاز وافر به شفافیت داریم هر قدر قوانین، معدن‌داران را مجبور به ارائه اطلاعات شفاف کند رانت موجود در این صنعت از بین می‌رود. این موضوع هم وظیفه وزارت صنعت، معدن و تجارت است که فعالان این بخش را مکلف به ارائه اطلاعات شفاف و دقیق کند.

معادن بزرگ در اختیار دولت است

جمیلی در خصوص دلایل رشد بخش خصوصی در معدن خاطر نشان می‌کند: معادن بزرگ در اختیار دولتند و اگر معدنی هم در راستای اجرای اصل ۴۴ به بخش خصوصی واگذار شده کوچک و شناخته نشده بوده است، البته در خصوص همین واگذاری‌ها نیز عدم شفافیت وجود دارد که باید با بررسی دقیق مشخص شود که چه معدنی در قالب رانت واگذار شده‌اند. این فعال بخش معدن کشور اظهار می‌دارد:

در بخش معدن آن قدر مناطق بکر و اکتشاف نشده وجود دارد که جا برای کسی تنگ نیست اما این که افرادی که حضور پیدا می‌کنند باید بتوانند با ایجاد کارخانه‌های فرآوری مواد اولیه از خام فروشی جلوگیری کنند و ارزش افزوده در این بخش ایجاد کنند همچنین اشتغالزایی و بکارگیری افراد متخصص نیز مورد بسیار مهمی است که در بخش معدن باید توجه ویژه‌ای به آن شود.

شهروند | ابراهیم جمیلی، عضو اتاق بازرگانی ایران و فعال بخش معدن در خصوص وجود رانت در بخش معدن به روزنامه «شهروند» می‌گوید: این موضوع تا حدی درست است اما نه به این معنی که تمام معادن واگذار شده در قالب رانت بوده اما به هر حال افرادی با استفاده از رانت اقدام به دریافت مجوز معدن کرده‌اند اما نکته مهم در این بین وجود نقض در قانون است که امکان رانت‌خواری در معادن را ایجاد می‌کند. اگر قانون این محدودیت را مشخص کند که افرادی که معدن را به ثبت می‌رسانند باید در آن فعالیت داشته و تمام فعالیت‌ها در آن شفاف باشد، دیگر امکان دلالی و رانت‌خواری در آن وجود نخواهد داشت. رئیس خانه اقتصاد در ادامه می‌افزاید:

بسیاری از معدن‌هایی که تاکنون به ثبت رسیدند فعالیت خاصی نداشته‌اند به دلیل این که افرادی که اقدام به دریافت مجوز کرده‌اند با کار معدن آشنا نیستند. استخراج از معدن امکانات و دانش خاص خود را می‌خواهد اما بسیاری از افسران بدون داشتن امکانات استخراج و کارخانه فرآوری اقدام به دریافت مجوز ثبت معدن کرده‌اند، البته بیشتر این معادن به نام همسران این افراد به ثبت رسیده چرا که اگر به نام آقایان به ثبت می‌رسید امکان شناسایی افراد و مشخص شدن رانت وجود داشت. این عضو اتاق بازرگانی تأکید می‌کند: در قوانین

عکس: غیر رانت‌خوار (تصویر: محسن تاج)

اعطای بی ضابطه مجوز، ۲۶ درصد معادن کشور را غیر فعال کرد

ثبت معادن رانتي
به نام خانم‌ها

است اما رشد معادن غیر فعال کشور از سال ۹۰ تا ۹۱ تقریباً به اندازه دوره ۵ ساله قبل از آن است چرا بوده است. نکته مهم در این میان تعداد معادن غیر فعال است که در تمام طول این سال‌ها همپای معادن فعال رشد کرده است، البته معادن غیر فعال کشور از سال ۸۵ تا سال ۹۰ رشدی نسبتاً ملایم رویه بوده و به طوری که از ۱۱۹۱ معدن غیر فعال در سال ۸۵ به ۱۶۴۲ واحد در سال ۹۰ رسیده طی این سال‌ها با رشد همراه بوده ولی به همراه آن تعداد معادن غیر فعال کشور نیز با رشد همراه بوده است. نکته مهم در این میان تعداد معادن غیر فعال است که در تمام طول این سال‌ها همپای معادن فعال رشد کرده است، البته معادن غیر فعال کشور از سال ۸۵ تا سال ۹۰ رشدی نسبتاً ملایم رویه بوده و به طوری که از ۱۱۹۱ معدن غیر فعال در سال ۸۵ به ۱۶۴۲ واحد در سال ۹۰ رسیده طی این سال‌ها با رشد همراه بوده ولی به همراه آن تعداد معادن غیر فعال کشور نیز با رشد همراه بوده است. نکته مهم در این میان تعداد معادن غیر فعال است که در تمام طول این سال‌ها همپای معادن فعال رشد کرده است، البته معادن غیر فعال کشور از سال ۸۵ تا سال ۹۰ رشدی نسبتاً ملایم رویه بوده و به طوری که از ۱۱۹۱ معدن غیر فعال در سال ۸۵ به ۱۶۴۲ واحد در سال ۹۰ رسیده

وضعیت معادن غیر فعال کشور	سال	درصد
	۸۵	۲۷/۳۹
	۸۶	۲۴/۱۸
	۸۷	۲۴/۷۱
	۸۸	۲۳/۳۱
	۸۹	۲۳/۹۶
	۹۰	۲۳/۳۰
	۹۱	۲۶/۵۱

که ریاست آن را بر عهده دارد پیگیری یک نمونه بارز از رانت معدنی که در سال ۱۳۸۱ از طریق یکی از مدیران دریافت و به همسرش منتقل شده را خواستار شد. اما به طور قطع رانتی که در این بخش از اقتصاد کشور وجود دارد به این مورد یا ۱۵۰ مجوزی که از سوی وزیر صنعت باطل شده خلاصه نمی‌شود چرا که بررسی مجوزها و تعداد معادن فعال و غیر فعال کشور نشان می‌دهد که روند خلاف سیاست دولت در بخش معدن است مجوز به مرحله بهره‌برداری نرسیده‌اند که این روند خلاف سیاست دولت در بخش معدن است چرا که تنها کسانی باید مجوز بهره‌برداری از یک معدن را دریافت کنند که قصد و توان آن را داشته باشند نه این که مجوزهای فوق به کاغذ فروشی و دست‌به‌دست شدن یک امتیاز خاص بینجامد.

سیر صعودی معادن غیر فعال
در سال‌های ۸۵ تا ۹۱

نگاهی به وضع معادن فعال و غیر فعال کشور از سال ۸۵ تا ۹۱ نشان‌دهنده یک سیر صعودی در زمینه معدن غیر فعال کشور است، البته این سیر صعودی بیانگر این است که تعداد معادن کشور

حسام مهدوی

روزنامه نگار

چند هفته قبل بود که وزیر صنعت، معدن و تجارت بخشی از رانت‌های موجود در معادن کشور را فاش کرد. بر اساس گفته‌های نعمت‌زاده طی سال‌های گذشته مجوزهای زیادی در بخش معدن به صورت رانتی و بدون هیچ گونه تخصص و پیشینه‌ای به افراد بانفوذ یا اعضای خانواده‌های آنها واگذار شده است. رانتی که بدون هیچ گونه هزینه و حتی فعالیتی پس از گذشت مدت کوتاهی سود مالی کلانی برای دارندة مجوز به همراه دارد. به این ترتیب که یک فرد بانفوذ با دریافت مجوز یک معدن بکر پس از مدتی مجوز را با قیمت بالایی به فروش می‌رساند یا این که در استخراج آن شریک می‌شود. البته گفته‌های وزیر صنعت درباره ۱۵۰ مجوز رانتی که در دولت یازدهم دست‌نخورده لغو آنها صادر شده علاوه بر افکار عمومی، جهانگیری، معاون اول رئیس‌جمهوری را نیز حساس کرد. جهانگیری در دستوری ویژه به ستاد مبارزه با مفاسد اقتصادی

بررسی آماری وضع معادن در ۷ سال منتهی به ۹۱ (منبع: پرتال وزارت صنعت، معدن و تجارت)

سال	معادن فعال	معادن غیر فعال	در حال تجهیز	جمع کل	دولتی	تعاونی	خصوصی	تعداد پرسنل	استخراج واقعی (تن)	ذخیره (هزار تن)
۸۵	۲۹۶۷	۱۱۹۱	۱۹۱	۴۳۴۸	۱۴۵	۶۸۲	۳۵۲۲	۸۶۱۷۷	۱۵۸۵۸۵۲۷۶	۵۳۳۵۰
۸۶	۲۴۳۲	۱۱۶۵	۲۱۸	۴۸۱۸	۹۳	۶۲۰	۴۱۰۲	۹۳۷۷۷	۲۱۳۶۶۴۷۸۱/۸	۲۹۸۶۴۴۷۰/۸۹
۸۷	۳۵۲۳	۱۲۳۴	۲۴۹	۴۹۹۲	۶۹	۶۱۲	۴۳۱۰	۹۵۸۱۵	۲۳۱۸۵۳۵۸۰/۱	۳۴۹۵۳۷۷۰/۶
۸۸	۴۰۲۹	۱۲۹۳	۲۳۰	۵۵۴۵	۸۶	۵۹۵	۴۸۳۸	۱۰۰۳۰۱	۲۶۳۲۹۴۵۹۱/۸	۲۱۶۹۵۸۸۷/۴
۸۹	۴۳۵۱	۱۴۲۹	۱۸۴	۵۹۶۴	۱۰۱	۶۳۸	۵۳۰۱	۹۹۶۰۰	۲۹۴۲۶۴۸۵۶	۳۶۲۲۴۹۶۹۰
۹۰	۵۰۶۰	۱۶۴۲	۳۴۴	۷۰۴۶	۱۲۲	۶۸۰	۶۲۴۴	۱۱۴۵۰۲	۳۴۱۰۹۹۰۴۷	۴۰۳۰۳۵۰
۹۱	۵۴۲۲	۲۰۸۶	۳۵۹	۷۸۶۷	۵۹	۶۵۷	۷۱۵۱	۱۲۱۲۳۳	۳۷۲۹۲۲۹۸	۴۳۰۷۷۸۱۲

تحلیل آماری وضع معادن کشور

مابین سال‌های ۹۱ تا ۸۵

۲۶ درصد معادن غیر فعالند • شاغلان بخش معدن با وجود رشد تعداد معادن رشد کمی نداشت
معادن بخش خصوصی ۶۰ ساله ۹۱/۸۸ درصد رشد داشت • مجوز از سوی وزارت صنعت باطل شد

افزایش تعداد معادن بخش خصوصی

بخش خصوصی منطقی بوده اما نکته این جا است که تعداد بسیاری از این معادن واگذار شده با رانت همراه بوده است و در واقع حکایت از نفوذ جریان‌های خصوصی به بخش معدن کشور است. نگاهی به تعداد معادن خصوصی طی این سال‌ها مویز این موضوع است.

تعداد معادن خصوصی از سال ۸۵ تا ۲۵۲۲ به ۷۱۵۱ معدن در سال ۹۱ رسیده است، البته مسلم است که این تعداد از معادن در راستای اجرای اصل ۴۴ در اختیار بخش خصوصی قرار گرفته اما

نکته مهم دیگر در این بین کاهش تعداد معادن دولتی کشور از سال ۸۵ به بعد است. در سال ۸۵ تعداد معادن دولتی ۱۴۵ معدن بوده که این تعداد در سال‌های بعد به ۹۳ معدن در سال ۸۶، ۶۹ معدن در سال ۸۷ و ۸۶ معدن در سال ۸۸ رسیده است، البته در سال‌های ۹۰ و ۹۱ تعداد معادن دولتی با رشدی نسبی به ترتیب به ۱۰۱ معدن و ۱۲۲ رسیده اما در سال ۹۱ کاهش چشمگیر به ۵۹ معدن رسیده، البته این موضوع در کنار موج واگذاری‌های دولتی به

آمار

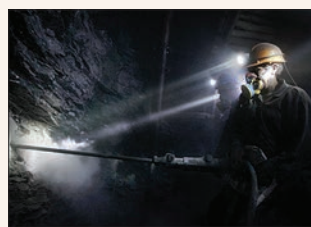
اعداد و ارقام از حوزه معدنی ایران چه می‌گویند:

ایران در میان ۵ کشور کامل معدنی دنیا

اکتشاف داشته‌ایم البته باید گفت که برخی موقعیت‌ها قابل اکتشاف نیست مانند کوه‌ها، شهرها و مناطق کویری. به گفته برخی از فعالان حدود ۲۵ تا ۳۰ درصد اکتشاف انجام داده‌ایم اما اکتشافاتمان سطحی است. در کشورهای استرالیا، آفریقا، کانادا و شوروی سابق اکتشاف‌ها در عمق بوده. عمق بالای ۵۰۰ تا ۶۰۰ متر اکتشافات ماده معدنی انجام گرفته است اما ما به این شکل نیستیم ما هم باید یک کار جمعی و با تکنولوژی روز دنیا همراه با شرکت‌های قوی انجام دهیم. باید از منابع و منابعی که دولت از معدن به دست می‌آورد کارهای اکتشافی را گسترش دهیم. همین الان اگر این ذخایر معدنی ۵۷ میلیارد تنی را به جهان معرفی کنیم برای خیلی از آنها جذاب و موقعیت مناسبی برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی خواهد بود.

شهروند | کشور پهناور ایران، از نظر تنوع مواد معدنی جزو ۵ کشور دنیاست که مواد معدنی جدول مندلیف را در اختیار دارد. بر اساس آمارها ایران ۵۷ میلیارد تن ذخیره معدنی شناخته شده دارد که در سراسر کشور پخش شده اما در خصوص کشف و استخراج معادن و استفاده بهینه از آن برنامه محکمی ندارد ایران به عنوان کشوری با ذخایر مهم معدنی، هنوز نتوانسته در این حوزه حرف مهمی برای گفتن داشته باشد و تنها حدود ۲۵ تا ۳۰ درصد منابعش را توانسته کشف کند. این مشکل و ضعف بزرگ باعث شده تا ضرورت پیشرفت فعالان این حوزه در کشف و استخراج مواد معدنی بر همگان روشن شود و بحث تجهیز به ماشین‌آلات نوین، استخراج و بهره‌گیری الگوهای اروپایی در حوزه کشف و استخراج مواد معدنی ایران باز شود. برخی اعلام کرده‌اند که تنها تا به حال ۷ درصد

کارگران معدن به روایت تصویر

کار سخت و خستگی‌های دامی در محیطی فرسایشی و معصب

ناراحتی‌های تنفسی و درد‌های بدنی شایع‌ترین مشکل کارگران معدن است

ادوات حمل و نقل در معدن هیچ‌گونه وسایل رفاهی ندارد

اصفهان و آذربایجان رکورددار رشد و نزول فعالیت معدنی

بیشترین معادن فعال به تفکیک استان‌ها	سال	استان	معادن فعال
	۸۵	آذربایجان شرقی	۲۳۸
	۸۶	خراسان	۳۶۵
	۸۷	اصفهان	۴۱۷
	۸۸	اصفهان	۴۰۷
	۸۹	اصفهان	۴۵۳
	۹۰	اصفهان	۵۴۰
	۹۱	اصفهان	۶۰۰

معدن غیر فعال را در سال‌های ۸۸، ۹۰ و ۹۱ به خود اختصاص داده در نوع خود جالب توجه است

بیشترین معادن غیر فعال به تفکیک استان‌ها	سال	استان	معادن غیر فعال
	۸۵	فارس	۱۱۴
	۸۶	تهران	۱۳۱
	۸۷	سمنان	۱۴۴
	۸۸	آذربایجان شرقی	۱۳۲
	۸۹	مرکزی	۱۲۷
	۹۰	آذربایجان شرقی	۱۹۲
	۹۱	آذربایجان شرقی	۱۹۶

و مرکزی واقع شده‌اند که قرار گرفتن استان آذربایجان شرقی به عنوان استانی که بیشترین

ثبات تعداد پرسنل شاغل بخش معدن با وجود رشد تعداد معادن

پرسنل شاغل دیده نمی‌شود. این موضوع این شباهت را ایجاد می‌کند که بیشتر معادن کشور با ظرفیت کم یا در حالت نیمه‌فعال قرار دارند چرا که اگر غیر از این بود با توجه به تخصصی بودن کار معدن باید به ازای رشد معادن شاهد حضور تعداد بیشتری از افراد شاغل در این بخش بودیم.

بخش مشاهده نشده چرا که تعداد پرسنل شاغل در معادن در سال ۹۱ نسبت به سال قبل ۱۰/۵ درصد بوده در حالی که این رقم در سال ۸۶ نسبت به سال ۸۵، ۱۰/۸ درصد بوده که نشان می‌دهد به رغم رشد معادن در بخش خصوصی شاهد حضور پرسنل بیشتر در معادن نیستیم. علاوه بر این در سال‌های دیگر دوره مورد نظر هم تفاوت چندانی در تعداد

برای این که فعالیت واقعی معادن کشور را اندازه‌گیری کنیم شاخصی با عنوان تعداد پرسنل شاغل در معادن وجود دارد اما این شاخص نیز گواه دیگری از غیر فعال بودن تعداد زیادی از معادن کشور است، بنابراین نگاهی به درصد شاغلان در بخش معدن نشان می‌دهد به رغم رشد معادن کشور اما رشد چندانی در پرسنل شاغل در این